

1989.

Кривелев І.А. История религии. Очерки в двух томах. – Т. 1. – М., 1975.

Лосев А.Ф. Философия. Мифология. Культура. – М., 1991.

Стингл М. Поклоняющиеся звёздам. По следам исчезнувших перуанских государств: пер. с чешского. – М., 1983.

Тайлор Э. Б. Первобытная культура: Пер. с англ. – М., 1989.

#### References

1. Byblyya: slovo Boha yly cheloveka? – Watchtower Bible and Tract Society of New York. – Inc. International Bible Student Association Brooklyn. – New York, 1998.

2. Bol'shaya knyha po yasnovydenyyu y koldovstvu / N. V. Belov. – Mynsk, 1999.

3. Drevnye tsyvylyzatsyy / S. S. Averyntsev, V. P. Alekseev, V. H. Ardzyynba y dr.; Pod obshch. red. H. M. Bonhard-Levyna. – M., 1989.

4. Kgyvelev Y.A. Ystoryya relyhyu. Ocherky v dvukh tomakh. – T. 1. – М., 1975.

5. Losev A.F. Fylosofiya. Myfolohyya. Kul'tura. – М., 1991.

6. Stynhl M. Poklonyayushchyeya zvëzdam. Po sledam yscheznuvshykh peruanskykh ho-sudarstv: per. s cheshskoho. – М., 1983.

7. Taylor Э. В. Pervobytnaya kul'tura: Per. s anhl. – М., 1989.

**Клочко Н. А.,** викладач, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка (Україна, Суми), gileya.org.ua@gmail.com

#### Противоречия религиозного мировоззрения

У статті розглянуто особливості способів відображення реальності в системі релігійного світосприйняття людини, їх протиріччя; підкреслюється їх стійкість, повторюваність в різних релігійних системах.

**Ключові слова:** релігія, світосприйняття, віра, свідомість.

**Klochko N. A.,** teacher, Sumy State Pedagogical University the name of A. S. Makarenko (Ukraine, Sumy), gileya.org.ua@gmail.com

#### Contrary to the religious worldview

It was analyzed the peculiarities of ways of reflection reality in the system of religious perception of the world. It was proved the existence of their stability and reiteration in the different religious systems.

**Keywords:** religion, worldview, belief, consciousness.

\* \* \*

УДК 261.6

**Попович В. М.,**

доцент, Запорізький національний технічний університет (Україна, Запоріжжя), popovic.vasil@ Rambler.ru

#### СОЦІАЛЬНЕ ВЧЕННЯ ХРИСТІАНСТВА: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ РІЗНИХ КОНФЕСІЙ

Актуалізується питання соціального служіння Церкви в умовах секуляризації суспільства і посилення глобалізаційних процесів. Акцентовано увагу на те, що важливим і актуальним завданням православного богослов'я є розкриття основ соціального вчення Православної Церкви. Наведено результати порівняльного аналізу особливостей соціальних концепцій християнських конфесій, які представлені на території України.

**Ключові слова:** християнство, католицизм, протестантизм, православ'я, соціальне вчення, богослов'я, богословська освіта.

Соціально значуща діяльність є вагомим каталізатором активності християнства протягом усього історичного періоду його інтеграції в суспільстві. Тому соціальна рефлексія стала найбільш динамічною частиною християнського доктринального корпусу, у якому відображаються усі прогресивні ідеї, що стосуються соціально-політичних, морально-етичних поглядів та поведінки сучасного християнина.

Соціальна проблематика є актуальним питанням сучасного буття людини. Від динамічної моделі взаємовідносин Церкви і суспільства в значній мірі залежить не тільки доля сучасної цивілізації, але й

майбутнє всього людства. Тому, як зазначив Митрополит Київський і вся України Володимир (Сабодан): “Найважливішим богословським завданням є розвиток соціального вчення Православної Церкви... Соціальне вчення – це відповіді Церкви на сутнісні запитання сучасної людини” [2]. Отже, згідно соціального вчення Православної Церкви, соціальна, культурна, економічна і політична діяльність сучасного суспільства знаходиться в полі зору всього церковного організму.

Особлива соціальна роль Православної Церкви в пострадянському суспільстві обумовлена не тільки наявністю великої кількості вірян, релігійними традиціями історії України, але й благодатним впливом на мотивацію людини і соціальну практику життя всього соціуму. В цих умовах зростає соціальна значимість інституціонального життя православ'я. Разом з цим соціальне значення Православної Церкви і її вплив на життя суспільства досліджується недостатньо. В цій сфері лежить велика, багатогранна і багаторівнева науково-богословська, соціологічна і політологічна робота для церковних і світських дослідників. Це не тільки важлива проблемна дослідницька сфера для православного богослов'я, але, й за словами М. Пірен, велика соціально-політична проблема [5].

В контексті нових глобальних криз людства Православна Церква рішуче проголошує своє авторитетне слово по всім актуальним питанням людського буття. Це, в свою чергу, акумулює дослідницький потенціал в області соціології, філософії, політології і культурології. Тому важливим і актуальним завданням православного богослов'я є розкриття основ соціального вчення Православної Церкви. Норми поведінки, світоглядні принципи, соціальна практика християнина в значній мірі стають зрозумілими у співвідношенні з соціальним вченням Церкви, яке розкриває християнське ставлення до держави, політики, суспільству, науки, бізнесу, культури, медицини, освіти і ЗМІ.

Аналізу соціального вчення християнства присвячено багато наукових праць. Так, за радянських часів різні аспекти соціального вчення православ'я з критичних позицій розглядалися в працях М. Гордієнка, В. Долі, Є. Дулумана, М. Копаниці, М. Короткова, Н. Костенка, Н. Краснікова, П. Курочкина, М. Новікова, В. Танчерата інших. Філософсько-богословський синтез у царині соціальної етики належить відомим філософам і богословам ХХ ст. В. Екземплярському, М. Олесницькому, П. Светлову, Н. Стелецькому, П. Столярському, Н. Янишеву. Сучасний погляд на місце християнської моралі в соціальній дійсності розробляється представниками різних християнських традицій: митрополитом Дамаскіном (Папандреу), отцем І. Меєндорфом, єпископом Каллістом (Уером), Х. Яннарасом, дияконом А. Кураєвим та іншими.

Академічний рівень вивчення релігійного феномену соціального християнського вчення та державно-церковних відносин, їх філософські інтерпретації (метафізична, онтологічна, епістемологічна, праксеологічна, антропологічна), історичні та соціокультурні тенденції у сучасному світі християнства, теоретичні й методологічні проблеми

морально–етичного чинника як регулятора духовного й суспільно–політичного процесів, зокрема, – знаходимо у працях Т. Аболіної, М. Бабія, І. Богачевської, В. Бондаренка, С. Головащенко, Т. Горбаченко, В. Губерського, В. Єленського, М. Заковича, А. Колодного, Л. Конотоп, В. Лубського, В. Любчика, І. Мозгового, П. Сауха, Л. Филипович, П. Яроцького, В. Ярошівця.

Мета дослідження – розглянути особливості соціального вчення християнських конфесій в Україні.

Соціальна доктрина Церкви формулювалася і конструювалася на протязі всієї християнської історії. Зусиллями святих отців Церкви, видатних богословів і церковних діячів, Церква в історії людства проклала шлях не тільки богословської теорії, але й соціальної практики. У витоків соціального вчення стояли такі богослови, як: святий Клімент Римський, святий Іоан Златоуст, Василь Великий, Григорій Богослов, Григорій Палама та багато інших.

Соціальне вчення Церкви не є універсальною доктриною, чи конкретною соціально–політичною чи економічною програмою, а комплексом положень і принципів, в світлі яких необхідно шукати шляхи вирішення проблем, які належать до сфери суспільного життя, політичної чи економічної діяльності. Й. Гьобнер визначає християнське суспільне вчення як “сукупність соціально–філософського (переважно на підставі суспільно зорієнтованої людської природи) та богословського (на підставі християнського спасіння) пізнання сутності та устрою людського суспільства, а також норм і обов’язків, які випливають із цього пізнання та реалізуються в конкретних суспільних відносинах” [6, с. 32]. Зауважимо, що погляди, які пропонує Церква, завжди мали окказіональний характер, а якщо вони і зводились у певну систему, то така систематизація мала історично обумовлений характер.

В цілому, соціальне вчення Церкви повинно вирішувати наступні завдання: впровадження християнських принципів буття в практичних реаліях життя сучасного суспільства; актуалізація і впровадження аналітичних можливостей богословської думки, яка пояснює культурні, духовні, політичні та економічні інтереси суспільства; розбудова богословської концепції взаємодії богословських і світських наук в пізнанні світу; імплікація та інкорпорація соціального вчення в систему богословської освіти.

Проаналізуємо соціальні доктрини в різних конфесійних напрямках християнства: католицизмі, православ’ї і протестантизмі, що дозволить виділити характерні відмінності цих документів. В якості основних критеріїв аналізу нами було виділено:

1) спрямованість соціального вчення – універсальність / клірикальність: відображає ступінь спрямованості соціального вчення як офіційного документа на вірян або священнослужителів;

2) теоцентричність / антропоцентричність – критерій орієнтації на духовне і етичне в житті сучасного суспільства, розгляд соціального існування людини в рамках віри і догматики;

3) соціально–філософські основи соціального вчення – даний критерій відображає філософсько–богословське

підґрунтя соціальної концепції (особливо в площині “раціоналізм / традиціоналізм”);

4) основні принципи і цінності соціального вчення пов’язані з інкорпорацією в концепцію цивілізаційних і ментальних цінностей, які регулюють співіснування людей в соціумі;

5) напрямок подальшого розвитку соціального вчення в контексті розвитку християнських церков (адаптація до нових соціальних умов, модернізація і реформування, ортодоксальний традиціоналізм);

6) ставлення Церкви до суспільства, держави, політики і економіки як умови формування суспільно–громадської позиції духовенства.

1. Соціальне вчення Католицької Церкви. Першим документом Церкви, що був присвячений соціальним проблемам, стала енцикліка папи Лева XIII “*Regum novarum*” (1891). Усі папські енцикліки, в яких розглядали проблеми соціального характеру, логічно вписувались в політичний та соціально–культурний аспект цієї епохи. Енцикліка папи Пія XI “*Quadragesimo anno*” (1931) наголошувала на необхідності дотримання морального закону під час врегулювання класових конфліктів у період розвитку індустріального суспільства. Звернення до Церкви активно приєдналися до вирішення соціальних проблем усіх християн світового співтовариства, пов’язаних з нерівністю та диспропорціями як наслідком глобалізації, прозвучала в енцикліці папи Іоана XXIII “*Mater et Magistra*” (1961). Закликом та настановою щодо будівництва світу на засадах християнської етики, яка мала б бути пріоритетною у стосунках між народами і державами, що сприяло б відверненню ядерної війни, пронизана енцикліка Іоана XXIII “*Pacem in terris*” (1963) [8].

Цілісний глобальний підхід до всього комплексу соціальних проблем сучасного світу особливо характерний для енцикліки Івана–Павла II “*Centissimus annus*” (1991). У ній зроблені загальні підсумки соціального вчення церкви, розробленням яких вона займалась протягом століття, розглянуто їх у контексті науково–технічного прогресу, занепаду філософії, зародження та краху ідеологій. Соціальне вчення Католицької церкви у своїх етично–нормативних настановах опирається на християнсько–особистісний образ людини, до якого додаються права людини та її обов’язки, визначальні суспільні цінності та соціальні принципи. Соціальна доктрина в центрі уваги ставить аргумент природного права, який знаходить своє обґрунтування з погляду раціоналізму.

Таким чином, сучасне соціальне вчення католицизму становить собою розвинуту і гнучку систему, що здатна швидко модернізуватися відповідно до викликів часу. Необхідність подолання кризових явищ в католицизмі на зламі XIX–XX ст. обумовила необхідність модернізації католицизму, відшукала своє втілення в політиці “аджорнаменто”, що була проголошена II Ватиканським Собором. Аналіз магістральних напрямків та механізмів впровадження політики “аджорнаменто” в сфері суспільної діяльності Католицької Церкви надав можливість стверджувати її спроможність в модернізації підходів Церкви до вирішення різноманітних суспільних проблем сьогодення.

Аналіз основних позицій офіційного документу Католицької Церкви “Компендіум соціальної доктрини Католицької Церкви” [3] дозволив зробити наступні висновки:

1) доктрина носить універсальний характер (спрямована на духовенство і мирян–католиків) і зазначає в якості мети Церкви – перетворення світу згідно принципу справедливості (проблеми справедливості, свободи, розвитку належать справі євангелізації);

2) в основі соціальної доктрини лежать антропоцентричний і персоналістичний принципи, скрізь які розглядається соціальна природа людини. Підкреслюється цінність прав людини;

3) основні принципи і цінності соціальної доктрини: принцип людської гідності, принцип спільного блага, принцип справедливості, принцип субсидіарності, принцип солідарності; основні цінності – істина, свобода, справедливість, любов. Зазначені принципи відповідають західноєвропейській, континентальній моделі соціальної держави корпоративістського типу;

4) соціальна доктрина відтворює наступні цінності сучасної західної цивілізації: приватна власність як цінність, родина як суб'єкт суспільного життя (його основа), економічна свобода і вільна конкуренція, пріоритет прав людини, розвинене громадянське і демократичне суспільство;

5) в доктрині досить конкретно визначена позиція Церкви до: права на працю, підтримки профспілкового руху, розвитку приватних неприбуткових організацій, становлення глобальної економічної системи, демократичної політичної системи, міжнародного співтовариства, проблем довкілля. Фундаментально обґрунтовується позиція Церкви до сучасних глобальних змін в усіх сферах життя, що свідчить про посилення тенденції “аджорнаменто” (оновлення) в Католицькій церкві;

6) в загалі, соціальна доктрина – фундаментально обґрунтований, логічно структурований і соціально орієнтований документ, який образно можна назвати “християнською конституцією західної цивілізації”, що фіксує норми поведінки і взаємовідносин людей в соціально–психологічному, суспільно–громадському, політичному, економічному, культурному, міжнародному аспектах співіснування людства;

7) особливої уваги приділяється аспекту поширення і вивчення Соціальної доктрини священниками і мирянами, шляхам і напрямкам застосування її в суспільному житті.

2. Соціальні концепції протестантизму. У систематизованому вигляді соціальне учення протестантизму було сформульовано в ході релігійної Реформації в Західній Європі (у XVI–XVIII століттях) його апологетами – Мартіном Лютером, Жаном Кальвіном, розвинено в XIX і особливо в XX столітті Карлом Бартом, Дітріхом Бонхоффером і поряд інших богословів даного напрямку християнства.

Слід зазначити, що соціальне учення протестантизму не відрізняється цілісністю. У ньому присутні різні напрями. Проте загальним його ядром, на думку С. Булгакова і М. Вебера [1], є догматичні положення, що стосуються способу порятунку душі і отримання вічного життя, по суті справи, центрального

питання всього перебігу християнства. Але в протестантстві це питання придбало особливий масштаб і статус на основі наступної схеми догматичних положень.

Постулат зумовленості в питанні порятунку душі кожного християнина, що відомо виключно тільки Богу, пояснює центральне завдання, що вирішується людиною протягом земного життя: знайти відповідь про порятунок душі можливо за допомогою активної професійної діяльності. Орієнтирами богоугодного способу життя християнина виступають: успіх як результат повсякденної відповідальної праці, аскетичні форми організації повсякденного життя, постійний контроль своїх дій за допомогою етичної критичної самооцінки, а також внутрішня установка на стриманість і самообмеження в споживачі матеріальних благ при одночасній орієнтації на розширення своєї власної справи і максимально–можливого вкладенні матеріальних ресурсів і власної самовідданої праці для цього.

3. Соціальне вчення РПЦ та Української Православної Церкви Московського Патріархату представлено офіційним документом “Основи соціальної концепції Руської Православної Церкви” [4]. Аналіз основних позицій даного документу дозволив зробити наступні висновки:

1) соціальна концепція спрямована перш за все самій Церкві. Так, в післямові документу зазначається, що він слугуватиме “керівництвом для Синодальних установ, єпархій, монастирів, приходів й інших канонічних церковних установ у їх відносинах із державною владою, різноманітними світськими об'єднаннями й організаціями, позацерковними засобами масової інформації” [4];

2) обґрунтування існування православної цивілізації як ідеологічного проекту “Русский мир”, об'єднання якої можливо в рамках союзу православних країн. Підтримка геополітичного курсу Росії, інструментом якого виступає РПЦ, впливаючи на формування стратегії розвитку православної цивілізації як ідеологічний імператив;

3) утвердження ідеї візантійської моделі церковно–державних відносин (симфонія Церкви і держави). Москва – Третій Рим, правопримієнця Константинополя і Візантійської імперії;

4) соціальна доктрина має чітку патріотичну і соціальну направленість. Наскрізною ідеєю через весь документ проходить бажання захисту російських національних інтересів, патріотичного виховання віруючих, прищеплення їм християнських моральних устоїв й традицій, підтримки сім'ї тощо;

5) декларація відокремленості Церкви від держави і політичних процесів;

6) уявлення про моральний ідеал людини (як кліриків, так і мирян) Православної Церкви базуються на моральних імперативах Нового Заповіту і Святих Отців;

8) особливого значення набуває позиція Церкви в сферах медицини, біоетики, освіти, культури і ЗМІ.

В цілому, спрямованість соціального вчення РПЦ до абсолютного добра, досяжного лише в Царстві Божому, відрізняє православну доктрину від католицької, показуючи деяку обмеженість останньої, але

демонструючи тим самим і певну схожість з нею. У обох вченнях виявляється, що основний засіб для вирішення суспільних протиріч знаходиться не в економічній або політичній сферах, а у сфері моралі, причому моралі релігійної і, конкретніше, християнської.

4. Соціальне вчення Української Православної Церкви Київського Патрархату. Ювілейний Помісний Собор Української Православної Церкви Київського Патріархату, який відбувся у місті Києві 9–10 січня 2001 р. постановив прийняти “Декларацію Церкви і світ”, що віддзеркалює християнський погляд на світ і його проблеми на початку третього тисячоліття [7]. Аналіз цього документу дозволив зробити певні висновки:

1) в соціальній концепції проголошується ефективність візантійської моделі церковно–державних відносин (симфонія Церкви і влади);

2) концепція носить більш теоцентричний характер ніж антропоцентричний, розглядаючи соціальне існування людини в рамках віри і догматики. З цього приводу пояснюється виділення в якості основної мети Церкви – відродження духовності і віри, відводячи моральним цінностям другорядний план;

3) концепція вказує на загальні недоліки сучасної європейської цивілізації: секуляризація суспільства призвела до повороту від духовних до матеріальних цінностей суспільства споживання, причиною якого є поширення принципів нехристиянського гуманізму та ідеї свободи совісті. В цьому аспекті концепція виявляє православний традиціоналізм, есхатологізм і соціальний песимізм;

4) розділи декларації, що пов’язані із соціально–етичним вченням (медицина, НТР, ЗМІ, біоетика, екологія, сім’я) схожі з позицією РПЦ і УПЦ МП;

5) Декларація має національно–патріотичну спрямованість, виражається підтримка українського суверенітету і державності, що пов’язано із відстоюванням УПЦ КП власної автономії. В цьому аспекті в Декларації наголошується мета – створення Помісної Української Православної Церкви шляхом об’єднання всіх православних церков на території України (УПЦ МП і УАПЦ).

Таким чином, на основі порівняльного аналізу соціального вчення основних християнських конфесій в Україні, можна зробити наступні висновки:

1) соціальне вчення УКЦ і УГКЦ носить більш універсальний характер і відображає загальну позицію по багатьом сферам суспільного життя, в той час як соціальна доктрина РПЦ і УПЦ МП спрямована в більшій мірі на духовенство і представляє як би “статут” ставлення кліриків до соціальних, політичних і економічних проблем;

2) соціальна доктрина РПЦ і УПЦ МП відображає процес політизації і секуляризації церковно–релігійного середовища, підкреслюючи вплив Церкви на державу, легітимність втручання у внутрішньополітичні процеси суспільства. Соціальне вчення УПЦ КП незважаючи на пікреслення відокремлення Церкви від держави, має виражену національно–патріотичну спрямованість, що виступає формою політизації Церкви, вказуючи за мету створення Помісної Української Православної Церкви. Це один із виражених міжконфесійних конфліктів в

Україні, що виступає чинником розколу українського суспільства і загрозою для територіальної цілісності країни;

3) концепція УПЦ КП носить більш теоцентричний характер ніж антропоцентричний (як в УПЦ МП і УКЦ), приділяючи увагу насамперед відродженню віри і духовності ніж формуванню моральних цінностей і моральної поведінки на основі християнської етики;

4) соціальна доктрина РПЦ і УПЦ МП має виражену геополітичну спрямованість, яка відображена в концепції “Русского мира” і об’єднання православної цивілізації в рамках РПЦ, в той час як УПЦ КП відстоює позицію національного суверенітету і незалежності. Слід зазначити, що в церковному середовищі УПЦ МП існують критичні погляди щодо проблеми “Церква і нація”, підкреслюючи тезу про існування окремої української національної ідентичності, що створює напругу в колах ієрархів Церкви. соціальна доктрина УКЦ декларує цінності і принципи європейської цивілізації;

5) майже єдина позиція Церков по відношенню до проблем сім’ї, дітей, біоетики, екології, соціальної роботи, освіти, культури, ЗМІ тощо.

Результати порівняльного аналізу офіційних документів соціальних вчень основних християнських конфесій представлено в таблиці 1.

Таблиця 1

Порівняльний аналіз соціальних концепцій християнських конфесій в Україні

Християнська конфесія	Офіційний документ	Спрямованість соціального вчення	Орієнтація на духовне і етичне	Соціально–філософські основи	Основні принципи і цінності	Напрямок подальшого розвитку
Римо–Католицька Церква (РКЦ) Українська Греко–Католицька Церква (УГКЦ)	Комплексний соціальний доктрини Католицької Церкви	Універсальність	Антропоцентризм Персоналістичний принцип	Рационалізм Традиціоналізм	Цінності західної цивілізації: економічна свобода, пріоритет прав людини, розвинене громадянське і демократичне суспільство	Аджорнаменто
Протестантські церкви	В залежності від напрямку	Універсальність	Антропоцентризм	Рационалізм Прагматизм	Цінності західної цивілізації, цінності професійного успіху	Модернізація Адаптація до нових умов
Руська Православна Церква (РПЦ) Українська	Основні соціальні концепції	Клірицизм (орієнтація на духовенство)	Антропоцентризм Теоцентризм	Традиціоналізм Російська релігійна	Традиційні цінності православної	Традиціоналізм (як крайній варіант – фундаме

Християнська конфесія	Офіційний документ	Спрямованість соціального вчення	Орієнтація на духовне і етичне	Соціально-філософські основи	Основні принципи і цінності	Напрямок подальшого розвитку
Руска Православна Церква Московського Патріархату (УПЦ МП)	Руський Православний Церкві			філософія XIX–XX ст.	цивілізацій	неопатристичний синтез
Українська Православна Церква Київського Патріархату (УПЦ КП)	Декларація "Церква і світ"	Універсальність	Теоцентризм	Традиціоналізм Есхатологізм	Традиційні цінності православної цивілізації Цінності Київського християнства (софійність)	Духовне відродження Національно-патріотична спрямованість

Отже, сучасні християнські концепції зацікавлені у формулюванні власних соціальних концепцій, які сприяють їх розвитку в секуляризованому постіндустріальному суспільстві. Особливого значення соціальне вчення набуває в Українській Православній Церкві, поширення якого виступає як одне з головних завдань православного богослов'я. Механізмом реалізації цього важливого завдання, на нашу думку, є інкорпорація соціального вчення в систему православної богословської освіти. Тобто, соціальне вчення Церкви повинно виступати як самостійна богословська, філософська та соціальна дисципліна, що має свою актуальність та затребуваність суспільним буттям на початку XXI сторіччя.

#### Список використаних джерел

1. Вебер М. Протестантская этика и дух капитализма. Избранные произведения / Вебер М. – М.: Прогресс, 1990. – 808 с.
2. Владимир (Сабодан), митр. Задачи православного богословия в украине на современном этапе / Владимир (Сабодан), митр. // Доклад на Десятых международных Успенских чтениях (Киев, 30 сентября 2010 года). Українська Православна Церква [Електронний ресурс]. – Режим доступу до журн.: <http://orthodox.org.ua/article/zadachi-pravoslavnogo-bogosloviya-v-ukraine-na-sovremennom-etape>
3. Компендіум соціальної доктрини Церкви. – К.: Кайрос, 2008. – 549 с.
4. Основы социальной концепции Русской Православной Церкви / Офіційний сайт Московського патріархату [Електронний ресурс]. – Режим доступу до журн.: <http://www.patriarchia.ru/ua/>
5. Пірен М. І. Соціологія релігії: Підручник / Пірен М. І. – К.: ДП "Видавничий дім "Персонал", 2008. – 344 с.
6. Хеффнер Й. Християнское социальное учение / Хеффнер Й. – М.: Духовная Библиотека, 2001. – 323 с.
7. Ювілейний Помісний Собор Української Православної Церкви Київського Патріархату 9–10 січня 2001 р. (документи і матеріали) / упорядник єп. Димитрій (Рудюк). – К.: Вид. відділ УПЦ–КП, 2001. – 60 с.
8. Яроцький П. Особливості розвитку соціального вчення католицизму / П. Яроцький // Українське релігієзнавство. – 2001. – №20. – С.55–63.

#### References

1. Veber M. Protestanskaja etika i duch kapitalizma. Izbrannyje proizvedenija / Veber M. – М.: Progress, 1990. – 808 s.

2. Vladimir (Sabodan), mitr. Zadachi pravoslavnogo bogosloviya v Ukrainie na sovremennom etape / Vladimir (Sabodan), mitr. // Doklad na Desyatich mezhdunarodnykh Uspenskykh chtenijach (Kiev, 30 sentabra 2010 goda). Ukraïnska Pravoslavna Cerkva [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu do zhurn.: <http://orthodox.org.ua/article/zadachi-pravoslavnogo-bogosloviya-v-ukraine-na-sovremennom-etape>

3. Kompendium socialnoj doktriny Cerkvy. – K.: Kajros, 2008. – 549 s.

4. Osnovy socialnoj koncepcii Ruskoj Pravoslavnoj Cerkvi / Oficijnyj sajt Moskovskogo patriarhatu [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu do zhurn.: <http://www.patriarchia.ru/ua/>

5. Piren M. I. Sociologija religiji: Pidručnyk / Piren M. I. – K.: DP "Vydavnychij dim "Personal", 2008. – 344 s.

6. Cheffner J. Christianskoe socialnoje uchenije / Cheffner J. – М.: Duchovnaja biblioteka, 2001. – 323 s.

7. Juvelijnyj Pomisnyj Sobor Ukraïnskoj Pravoslavnoj Cerkvy Kyjivskogo Patriarhatu 9–10 sichna 2001 r. (dokumenty i materialy) / uporadnyk ep. Dymytrij (Ruduk). – K.: Vyd. Viddil UPC KP, 2001. – 60 s.

8. Jarockyj P. Osoblyvosti rozvytku socialnoho vcenna katolycyzmu / P. Jarockyj // Ukraïnske rehijeznavstvo. – 2001. – №20. – S.55–63.

*Popovych V. M., Associate professor, Zaporozhye National Technical University (Ukraine, Zaporozhye), popovic.vasil@rambler.ru*

#### The social doctrine of Christianity: a comparative analysis of different confessions

*The article is updated the question of Church's social service in the conditions of the secularization of society and the strengthening of globalization. Attention is accented by the fact that an important and urgent task of Orthodox theology is to outline the foundations of the Orthodox Church's social doctrine. The results of comparative analysis of characteristics of Christian confessions' social concepts that are represented in the territory of Ukraine, are given.*

**Keywords:** Christianity, Catholicism, Protestantism, Orthodoxy, social doctrine, theology, theological education.

*Попович В. М., доцент, Запорозький національний технічний університет (Україна, Запорозжє), popovic.vasil@rambler.ru*

#### Социальное учение христианства: сравнительный анализ разных конфессий

*Актуализированы вопросы социального служения Церкви в условиях секуляризации общества и усиления глобализационных процессов. Акцентировано внимание на том, что важной и актуальной задачей православного богословия является раскрытие основ социального учения Православной Церкви. Приведены результаты сравнительного анализа особенностей социальных концепций христианских конфессий, которые представлены на территории Украины.*

**Ключевые слова:** христианство, католицизм, протестантство, православие, социальное учение, богословие, богословское образование.

\* \* \*

УДК 288(477)

**Соколовський О. Л.,**  
кандидат філософських наук,  
старший викладач кафедри філософії,  
Житомирський державний університет ім. Івана Франка  
(Україна, Житомир), osokol\_83@ukr.net

#### Біблійні основи вчення Міжнародного шляху ПРО ОСОБУ СВЯТОГО ДУХА

*Розглядається поява релігійного об'єднання Міжнародного шляху, розвиток його структурно-типологічних й доктринально-інституційних характеристик. Аналізуються ідейно-концептуальні особливості віровчення організації і її вплив на суспільство. Встановлено, що особливістю даного руху була критика традиційного християнського віровчення і заперечення основних догматів ортодоксальної Церкви. Доведено, що Віктор Поль Вервіль спростовує присутність Святого Духа як Особи в людині, обмежуючи Його діяльність лише функцією надлення можливістю говорити на мовах, переводячи даний аспект вчення у сотеріологічну площину.*

**Ключові слова:** антиринітаризм, Міжнародний шлях, Святий Дух, Біблія, ісходження.

Вітчизняне релігієзнавство, вивчаючи еволюційний розвиток релігії, її духовний і суспільний потенціал,